

Toimielimet ja valmistelevat viranhaltijat

Vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2027–2028 taloussuunnitelman laadintaohjeet

Kunnan toimintaa ja taloutta ohjataan vähintään kolmeksi vuodeksi laadittavalla taloussuunnitelmalla, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määrärahat ja tuloarviot otetaan bruttomääräisenä. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Vuoden 2026 talousarvion valmistelussa otetaan käyttöön Opiferus Talousarviodokumentti, jolla tuotetaan koko talousarviokirja. Euromääräiset osiot valmistellaan edelleen FPM Talsu taloussuunnitteluohjelmalla, josta tiedot siirretään talousarviodokumenttiin.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutoiminnan tavoitteet sekä budjetoidaan tehtävien hoitamisen ja tavoitteiden toteuttamisen vaatimat menot ja tulot.

Kuntalain mukaan talousarviossa on toteutettava kuntastrategiaa ja kunnan toiminnan on oltava tavoitteellista ja suunnitelmallista, joten valtuuston on hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. **Tavoitteet tulee asettaa kaupunginvaltuuston 31.10.2022 hyväksymään kaupunkistrategiaan pohjautuen ja niihin tulee sisällyttää kaupunginvaltuuston 29.5.2023 hyväksymän kaupunkistrategian toimenpideohjelman toimenpiteet. Tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavissa olevia.** Ne on pyrittävä asettamaan myös niin, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla resursseilla. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät itsessään ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.

Toimielinten tulee asettaa 3–5 tavoitetta, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia. Tulosalueille asetettavien tavoitteiden (3–5 kpl) tulee tukea toimielimen tavoitteita ja ne ovat toimielimeen nähden sitovia. Toimielinten ja tulosalueiden palvelutoiminnan kuvaus, toiminnan tavoitteet sekä mittarit/tunnusluvut ja niiden tavoitetasot valmistellaan Opiferus talousarviodokumenttiin.

Käyttötalouden tuloihin ja menoihin sisältyvät sekä ulkoiset että sisäiset määrärahat ja tuloarviot. Toimielinten luvut esitetään tulo-menolajeittain tuloslaskelman muodossa, minkä lisäksi niiden kokonaiskustannuksissa esitetään pysyvien vastaavien hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja vyörytyserät (hallinnon kustannukset). Tulosalueiden luvut esitetään muodossa: tulot, menot, netto (toimintakate).

Henkilöstösuunnitelma laaditaan yhdeksi talousarvion osaksi.

Käyttötalouden raami ja sitovuus

Käyttötalouden raamin toimintakate vuonna 2026 on -79,0 milj. euroa, mikä jakautuu toimialoille alla olevan taulukon mukaisesti:

Toimielin:	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	TA 2025	TA raami 2026
Keskusvaalilautakunta	-99 000	-93 831	-138 123	-22 800
Tarkastustoimi	-85 401	-54 395	-84 520	-84 520
Kaupunginvaltuusto	-255 845	-212 171	-261 311	-261 311
Kaupunginhallitus	-6 532 678	-6 367 852	-6 747 639	-6 734 882
Kehittämislautakunta	-5 967 433	-5 201 023	-3 365 722	-3 485 589
Työllisyyslautakunta			-6 249 477	-5 928 095
Tulevaisuuslautakunta	-55 142 076	-51 540 973	-56 351 213	-55 038 741
Rakennetun ympäristön ltk.	-6 691 630	-4 553 716	-6 845 731	-7 443 133
Toimintakate yhteensä:	-74 774 065	-68 023 960	-80 043 736	-78 999 071

Valtuuston hyväksymän kaupunkistrategian toimenpideohjelman toimenpiteet ja niiden toteuttamiseen tarvittavat resurssit voidaan perustellusta syystä esittää raamin lisäyksenä, mikäli toimenpidettä ei ole mahdollista toteuttaa nykyisillä resursseilla. Tällöin määräraha ”korvamerkitään” talousarvioon käytettäväksi ko. tarkoitukseen. Tulopohjan lisäys ei voi automaattisesti tarkoittaa menojen lisäystä.

Käyttötalouden sitovuus valtuustoon nähden on toimielimen menojen ja tulojen erotus, netto (toimintakate). Tulosalueen netto on sitova toimielimeen nähden. Toimielimet hyväksyvät toimialansa käyttötaloussuunnitelmat tammikuun 2026 loppuun mennessä.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin.

Investointiosa

Investointi on pitkävaikutteinen meno, joka palvelee tai tuottaa tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena **ja** sen hankintameno on vähintään 20 000 euroa. Hankintamenoon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuvat menot. Leasingrahoituksella tehtävät hankinnat budjetoidaan ja kirjataan vuosikuluksi käyttötalousosaan.

Investointien hankinnaksi luetaan sellaiset perusparannusmenot, joilla omaisuuden käyttötarkoitusta oleellisesti muutetaan, laajennetaan tai saatetaan parempaan kuntoon kuin se kaupungin omistuksessa on alun pitäen ollut. Perusparannusmenot tulee erottaa tavanomaisista korjausmenoista, jotka budjetoidaan ja kirjataan käyttötalousosaan vuosikuluiksi. Joskus rajanveto perusparannusmenon ja korjausmenon välillä voi olla tulkinnanvarainen, mutta lähtökohtaisesti vain perusparannusmeno täyttää investoinnin/aktivointikriteerit.

Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet ja määrärahat sekä niihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot bruttomääräisenä. Useammalle vuodelle jaksottuvien hankkeiden osalta esitetään hankkeiden kokonaiskustannusarviot sekä niiden jaksottuminen suunnitelmavuosille. Valtuusto hyväksyy myös hanketta koskevan kokonaiskustannusarvion.

Hankekohtaisena tuloarviona budjetoidaan hankkeeseen saatava rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta. Investointiosaan budjetoidaan myös aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnistä saatavat tuloarviot.

Investointiohjelma valmistellaan FPM Talsu taloussuunnitteluohjelmalla suunnitelmakaudelle ja kahdelle seuraavalle vuodelle eli yhteensä 5 vuodeksi.

Investointien raami ja sitovuus

Investointiohjelman raami menojen osalta vuodelle 2026 on 7,0 milj. euroa.

Investointiosan sitovuus valtuustoon nähden on hankkeen tai hankeryhmän menot ja tuloarviot. Hankeryhmään sisältyvät hankkeet ovat sitovia toimielimeen nähden.

Rahoitusosa

Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulorahoituksen määrän, joka varainhoitovuonna on käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja maksuvalmiuden vahvistamiseen. Toiminnan rahavirtaan ei sisälly budjetoitavia tuloja tai määrärahoja, vaan kaikki rahavirtaan sisältyvät erät ovat siirtoja tuloslaskelmasta tai näiden oikaisuja.

Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen

erotuksesta. Investointien rahavirtaan ei osoiteta määrärahoja ja tuloarvioita, vaan mainitut erät siirtyvät talousarvion investointiosasta.

Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan antolainojen, lainakannan ja oman pääoman muutokset. Kaikki rahoituksen rahavirran erät ovat määrärahoja tai tuloarvioita. Valtuustoon nähden sitovia eriä ovat antolainauksen ja lainakannan muutokset sekä oman pääoman muutokset.

Konsernin tavoitteet

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteista.

Kaupunginhallitus valmistelee valtuustolle konserniyhteisöjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet virkamiesvalmistelun pohjalta.

Talousarvioprosessin eteneminen

Kaupunginhallitus antaa talousarvion laadintaohjeet 23.6.2025.

Toimielinten tulee antaa talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksensä 26.9.2025 mennessä ja lähettää ne talousjohtajalle. Tämän jälkeen esitykset kootaan yhteen ja valmistellaan kaupunginjohtajan talousarvioesitys kaupunginhallitukselle.

Kaupunginhallitus valmistelee talousarvion päättämänsä aikataulun mukaisesti. Kaupunginvaltuusto käsittelee talousarviota 8.12.2025.

Talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaan liittyvistä asioista antaa lisätietoja talousjohtaja Päivi Määttä, puh. 044 439 3230.

Leena Mikkola-Riekkinen
kaupunginjohtaja

Päivi Määttä
talousjohtaja